

УДК 378.034

Світлана Паламар
ORCID iD 0000-0001-6123-241X

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник директора з наукової роботи,
доцент кафедри педагогіки та психології
Педагогічного інституту
Київський університет імені Бориса Грінченка,
б-р. Ігоря Шамо, 18/2, 02154, м. Київ, Україна
s.palamar@kubg.edu.ua

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО- МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Особливої уваги потребують не лише компетентності, а й готовність стати суспільно зрілою особистістю. Варто зазначити, що поряд із загальнолюдськими цінностями можемо спостерігати й псевдоцінності, що сформувалися в стислий проміжок часу, які значно погіршують поведінку молоді. Автор висвітлює основні проблеми сучасної молоді та розкриває шляхи формування духовно-моральних цінностей студентів у освітньому середовищі вищого педагогічного навчального закладу. В статті приділяється увага проблемі формування духовно-моральних цінностей студентів в умовах освітнього середовища.

Ключові слова: *духовність, духовно-моральні цінності, освітнє середовище, процес формування духовно-моральних цінностей, цінність.*

© Паламар Світлана, 2017

Вступ. Третє тисячоліття називають новітньою ерою існування людства, яке, врахувавши всі історичні помилки свого розвитку, або перейде до якісно нового існування з утвердженням духовно-моральних цінностей, або загине від власної руйнівної споживацької діяльності. Саме тому для сучасного пізнання світу набувають виняткового значення духовні і моральні аспекти. Виникає значна необхідність цілісного філософського усвідомлення Світу взагалі і Людини як витвору і творця цього світу зокрема. Водночас, для кожної людини характерні певні життєві орієнтири, які називаються цінностями. Цінність – це те, що має

значення для людини, що їй дороге й важливе, на що вона орієнтується у своїй діяльності.

Проблема формування духовно здорової особистості посідає чільне місце в педагогіці і є повсякчас актуальною, оскільки побудувати міцну родину / сучасне суспільство можна, спираючись на моральні цінності. Освітнє середовище є провідним у становленні молоді. Воно сприяє набуттю мобільності, культури спілкування, ерудованості. Як зазначає В. Огнев'юк, визначальними чинниками соціальної адаптації молоді є «панівні суспільні цінності, морально-психологічний клімат у суспільстві та ціннісні орієнтації особи, що адаптується. В процесі адаптації цінності та ціннісні орієнтації виступають як основа механізмів регуляції соціальної поведінки особи, її саморегуляції. Також слід врахувати, що ціннісна структура свідомості молодих людей перебуває на стадії становлення; суттєвий вплив на неї справляє розмаїття процесів, що відбуваються в суспільстві (Огнев'юк В., 2003, с. 175).

Реформування освітніх процесів пов'язане з євроінтеграцією, тому становлення всебічно обдарованої особистості стає першочерговим завданням вузів в умовах надбання моральних цінностей, духовного зростання. Ціннісне самовизначення студента як результат орієнтації особливої стадії аксіологізації може бути названо центральною стадією, яка забезпечує орієнтацію студента в світі цінностей професії, в минулому, сьогодні та у майбутньому (Нікогосян Л., Асєєва Ю., 2017, с. 34). Беручи всі чинники розвитку особистості до уваги, учені звертають увагу на потребу винайдення нових підходів у підготовці спеціалістів педагогічних професій, оскільки їм необхідно буде щоденно розв'язувати проблеми молоді: задрість, жорстокість, байдужість один до одного і до навчання, ставлення до батьків, можливість суїциду, крадіжки, додання власних вад, тощо. Сьогодні важливо не тільки зберегти інтелектуальний потенціал українського суспільства, але й формувати загальну культуру, виховувати духовність, що можливе «тільки шляхом морального переродження кожної конкретної особистості, що живе у світі» (Бондарев П., 1996, с. 64).

Метою статті є висвітлення основних проблем сучасної молоді, розкритті шляхів формування духовно-моральних цінностей студентів у освітньому середовищі вищого педагогічного навчального закладу.

Проблеми формування духовно-моральних цінностей висвітлено в працях філософів, які розглядають духовність як сферу осмислення дійсності (В. М. Баранівський, Г. І. Горак, Л. В. Сохань, Л. М. Олексюк, В. І. Слободчиков, В. М. Сугатовський, В. М. Шердаков та ін.); психологів, які аналізують психологічні витoki духовних цінностей (І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, Т. В. Бутковська, О. І. Зеліченко, В. М. Москалець, О. В. Киричук, Г. С. Костюк, Є. О. Помиткін, та ін.). Дослідниками розкрито загальну сутність і зміст духовно-моральних цінностей: Г. Сковорода (важливість і відповідальність учительської праці), Н. Бердяєв (моральність як свобода), І. Зязюн (ціннісно-сміслові комунікації), В. Сухомлинський (ідеї гуманізму й демократизму), К. Ушинський (становлення особистості вчителя).

Зокрема Г. Сковорода переконував, якщо велика справа панувати над тілами, то ще більша – керувати душами... Якщо важливо лікувати тіло, то чи не найважливіше разом з тілом зберігати і душу людини цілою, здоровою, не зіпсованою?» (Сковорода Г. 1961, с. 364).

На думку В. О. Сухомлинського, саме через вихованням почуттів можна, реалізувати становлення людини: «Щоб запобігти безсердечності, ми виховуємо дітей у дусі сердечної турботи, неспокою про живе і красиве, про рослини, про квіти, про птахів, про тварин. Дитина, яка бере близько до серця, що в зимову холоднечу синичка беззахисна, і рятує її від загибелі, оберігає деревце, ця дитина ніколи не стане жорстокою, безсердечною і щодо людей» (Сухомлинський В., 1977, с. 149). Отже, духовні цінності (добро, любов, совість, честь, обов'язок, милосердя, краса тощо), прийняті як прихильниками атеїстичного, так і релігійного виховання, мають стати основою світогляду сучасної молоді.

З метою розуміння сутності проблеми варто розрізнити поняття «духовність» і «моральність», оскільки від розуміння їх змісту залежать шляхи розв'язання проблеми.

Моральність А. Богуш розглядає як практичний бік моралі, що втілюється в поведінці людей. З її погляду, це здатність творити добро не за зовнішнім примусом, а завдяки внутрішній свідомості та добровільності. Моральність, має такі чинники: моральні почуття, сенсожиттєві орієнтації (ідеали, традиції, норми, категорії, принципи, заповіді, канони, кодекси), моральні переконання, моральні стосунки (моральна діяльність і моральна поведінка). Усе це свідчить про те, що усвідомлення цінностей відбувається свідомо на діяльнісній основі (Богуш А., 2008).

Як компонент культури, моральність висвітлює О. Власенко, змістом якої виступають моральні цінності, що становлять основу свідомості. Моральність – це здатність людини діяти, думати й відчувати у відповідності зі своїм духовним початком (Власенко О., 2015, с. 16).

Духовність М. Роганова тлумачить як особливості психічної організації індивіда, що виявляється в його чуттєво-емоційній сфері та є визначальною у формуванні особистісних рис, світогляду, ціннісних орієнтацій людини, якими детермінуються її життєві домагання, потреби, діяльнісна сфера тощо. Духовні цінності відображають риси особистості, систему прагнень; це вираження потребностей, що забезпечує розвиток соціального суб'єкта (Роганова М., 2006, с. 100).

З нашого погляду, духовність пов'язана з мотивацією, цілями, установками людини, а моральність – з вихованням, поведінкою, емоційною рівновагою, самовдосконаленням й самоосвітою.

Можна виокремити певну систему цінностей, що виникає з ідеалів і потреб людини: головні життєві цінності (уявлення про мету та сенс життя, щастя); цінності міжособистісного спілкування (чесність, доброзичливість); демократичні цінності (права людини, свобода слова, совісті, політичні свободи); прагматичні цінності (особистий успіх, заповзятливість, прагнення до матеріального багатства); духовні цінності (світоглядні, моральні, естетичні тощо) (Бех І., 2009, с. 16).

У словниках духовні цінності трактуються як добро, віра, краса, істина, солідарність, патріотизм, пам'ять пращурів, моральність, милосердя і співчуття. Отже,

духовні цінності – це моральний ідеал людини. В. О. Сухомлинський моральний ідеал трактував як: уміння дорожити цінностями Батьківщини як особистими цінностями; гармонійну єдність суспільного й особистого, великого і малого у духовному житті особистості; багатство духовного світу інтересів і потреб; потребу людини в людині як носієві духовних цінностей; почуття гідності, уміння її відстоювати, моральне самовдосконалення; вміння радіти за інших; співчуття і готовність допомогти; любов до праці. Як зазначає О. В. Сухомлинська, він «увів у педагогічну науку і шкільну практику такі цінності, як совість, сором, любов, терпимість, співчуття, співпереживання, повага, шана, обов'язок, свобода тощо» (Сухомлинський О., 1977, с. 7).

Духовність людини – це її здатність орієнтуватися на вищі цінності людського буття. Лише людина прагне здобути знання, пізнати істину, чинити справедливо. Лише людина може жити у віртуальному світі, у світі мистецтва, в уявному минулому і в майбутньому. Тільки людині притаманні почуття відповідальності, сорому, власної гідності, віри в добро, у Бога, в ідеали, в себе. Тільки людина може любити і ніяковіти, може бути готовою до самопожертви і створення нового. Саме духовність і здатність творити роблять людину значною силою не лише в суспільстві а й у Всесвіті. Духовний розвиток людини – це виховання почуттів (Максакова В., 2001, с. 24).

Сфера духовних цінностей, як наголошує І. Д. Бех, охоплює сенс життя, милосердя, справедливість, чесність, толерантність, любов, добро, адже людина завжди усвідомлює свої духовні цінності на протигагу різним особистісним смислам, які не завжди мають усвідомлений характер (Бех І., 2003, с. 197).

Сьогоднішній світ багатьом людям видається безсердечним, безжалісним, таким, що не вміє прощати, у якому панують жадібність, егоїзм і бажання лише брати. Все це знищує красу особистості й віру в завтрашній день. Водночас є незаперечним позитивний внесок науково-технічного прогресу: створення глобальних інформаційних мереж, які сприяють інтеграційним процесам у суспільстві шляхом забезпечення миттєвого зв'язку між людьми незалежно від відстані між ними; впровадження інноваційних технологій, що надають багатьом людям нові можливості

вибору; лібералізація торгівлі, що відкрила нові шляхи до процвітання, запобігання бідності й убогості. Утім, просування людства шляхом прогресу супроводжується також і багатьма глобальними негативними процесами, серед яких особливу тривогу викликають: поглиблення розриву між розвиненими й всіма іншими країнами, що призводить до маргіналізації країн, що розвиваються, і поляризації суспільства, а глобальний бізнес і глобальні фінансові системи, брокери на світовій арені у своїй діяльності частіше керуються миттєвою вигодою, ніж турботою про розширення індивідуального й суспільного добробуту; відсутність можливості в окремих країнах керувати чинниками глобалізації та захищати громадян від її негативних впливів. Ми розглядаємо проблему формування духовно-моральних цінностей студентів саме в умовах освітнього середовища.

Середовище – це сукупність умов існування людини і суспільства. Під сукупністю умов розуміють: економічні, політичні, соціальні, духовні, територіальні умови, що впливають на становлення особистості. Отже, середовище розуміється як оточення. Деякі дослідники трактують навколишнє середовище не лише як сукупність умов, а й «впливів, що оточують людину» (Маркович А., 1991, с. 35).

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає середовище як соціально-побутові умови життя людини, до яких віднесено оточення, сукупність людей, пов'язаних спільними життєвими умовами, заняттями, інтересами і та ін.

Якщо середовище – усе, що нас оточує, то освіта – цілеспрямована пізнавальна діяльність людей зі здобуття знань, набуття умінь і формування навичок, або їх удосконалення. Освіта як передача накопичених суспільством знань молодому поколінню спрямовується на розвиток у нього пізнавальних можливостей, а також набуття умінь і навичок для практичного застосування загальноосвітніх і професійних знань. Здійснивши аналіз наукових джерел, можна констатувати, що основними елементами освітнього середовища називають: навчально-виховний процес, освітні структури і підструктури, форми й методи їх організації, педагогічні технології, психолого-педагогічний супровід, предметно-просторову організацію тощо. Ураховуючи думку О. Я. Савченко про те, що «людина існує, розвивається, формується у взаємодії із середовищем та іншими людьми. Завдяки цій взаємодії,

уродження здібностям і власній активності вона стає особистістю» (Савченко О., 2012, с. 130), ми зробили висновки щодо ролі освітнього середовища у процесі формування духовно-моральних цінностей студентів.

Одним із джерел формування духовно-моральних цінностей студентів є народна педагогіка. Накопичення знання народом виявляємо у фольклорі, традиціях. Поширення громадської думки відбувається завдяки історичній пам'яті, збереженню національної культури. Значну роль у формуванні духовно-моральних цінностей студентів відіграє художня література, кращі зразки якої необхідно розглядати зі студентами у навчальному процесі. Прикладом таких творів є «Дикий ангел» О. Коломійця (моральне становлення родини), «Собор» О. Гончара (віра як основа духовності, національної гідності), «Лісова пісня» Л. Українки (жертвність заради кохання), «Наталка Полтавка» І. Котляревського (повага до батьків), «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського (відчуття причетності до народу), «Україна в огні» О. Довженка (патріотизм), «Мина Мазайло» М. Куліша (ерудованість, повага до мови), «Тигролови» І. Багряного (життєлюбність, відчуття свободи). У кожному з них розглядається моральні аспекти на рівні особи, родини, держави.

Важливою складовою освітнього середовища є Інтернет. У третьому тисячолітті спілкування в Інтернет-мережі стало надпопулярним. Опитавши студентів, ми визначили пріоритетну п'ятірку напрямів користування Інтернетом: спілкування в чатах, ICQ, соціальних мережах («Фейсбук», «Інстаграм», «Ютуб» тощо) – 74,00%; пошук інформації для навчання – 72,41%; пошук, прослуховування (переписування) музики, перегляд і завантаження на свій комп'ютер фільмів – 66,14%; пошук інформації на теми, які цікавлять респондентів (кулінарія, автомобілі, спорт, живопис тощо) – 61,06%; ознайомлення з останніми новинами, поточною інформацією мережі Інтернет – 55,48%.

Звісно, переваги Інтернету очевидні: можливість швидко знайти потрібну інформацію з будь-якого куточка світу, прочитати необхідну літературу, поспілкуватися зі своїми однодумцями на різні теми. Утім, саме у всевітній павутині людині легко заплутатися, сприймаючи на віру будь-що. Тут найнегативнішого впливу зазнає та людина, яка має серйозні проблеми в щоденному спілкуванні з оточенням.

Віртуальне спілкування дає тільки віртуальну свободу. Ризик бути втягненим у спілкування маргінальних груп, здатних нав'язати негативні соціальні установки, дуже високий. Навіть за неглибокого пошуку в мережі Інтернет можна знайти сайти, де позитивно оцінюються такі явища, як сатанізм, педофілія й інші види сексуальних збочень, наркоманія тощо.

На часі проблема гри молоді в соцмережах. Нещодавно такі ігри як: «Синій кит», «Море китів», «Тихий дім» приваблювали дітей. Вони давали можливість «бути почутими», розповісти про свої проблеми, що згодом приводило до небезпечних наслідків. Пошук друзів у віртуальному світі відбувався через відсутність розуміння в реальному житті, бажання пригод, утаємниченість. Завдання, пов'язані зі спричиненням тілесних ушкоджень, страхом поступово скеровували дії підлітків до самогубства. Несформована моральна стійкість, відсутність самоповаги, достатньої ерудиції не давали можливості деяким дітям протидіяти.

Ціннісне ставлення до дітей є пріоритетним у справі виховання, тому не випадково у статті 52 Конституції України зазначено, що «будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом». Згідно зі статтею 41 Кримінального кодексу України вчинення злочину щодо малолітнього та підмовлення неповнолітнього до вчинення злочину або залучення неповнолітнього до участі в злочині кваліфікуються як обставини, що обтяжують відповідальність за злочин (Конституція України, 2016)

Міжнародною Конвенцією ООН з прав дитини (стаття 2, частина 2) проголошено, що держава має обов'язок захищати дітей від усіх форм насильства. Сюди входять соціальні програми та інші форми боротьби проти жорстокого поводження з дитиною (Конвенція про права дитини, 2014)

Жорстокість, яку підлітки бачать з екрану телебачення, Інтернету, впливає на психіку. Чинити опір негативним зовнішнім чинникам можна завдяки проведенню просвітніх заходів з метою захисту дитини від усіх форм фізичного та психологічного насильства, урахування індивідуальних особливостей, прислухатися до дитини, не придушувати своєю владою, а також виконуючи спільну діяльність,

опановуючи соціальні ролі. Адекватна самооцінка, самовдосконалення, сформована національна гідність, оптимізм, внутрішні воля і свобода здатні перешкоджати злу й жорстокості. Уміння протистояти шкідливим впливам дає змогу вести гідний спосіб життя.

У «Віковій психології» за редакцією Г. Костюка, зазначено, що саме в старшому шкільному віці формується вміння особистості обирати доцільні форми поведінки в різних ситуаціях, виходячи з власних моральних настанов і переконань. У ранньому юнацькому віці в особистості формується потреба діяти й поводити себе відповідно до своїх моральних принципів і переконань. Звідси виникає й потреба в набуванні моральних знань. Зрозуміло, моральна цінність поведінки залежить при цьому не тільки від наявності моральних поглядів, а й від практичного морального досвіду особистості (Костюк Г., 1976, с. 251).

Іноді спостерігаємо й агресивну поведінку підлітків. З метою її попередження студентам педагогічних вузів необхідно володіти знаннями про причини її виникнення й способами подолання. Кожна дитина формується в певному середовищі, у першу чергу – це родина. Поєднання несприятливих психологічних, спадкових і соціальних чинників негативно впливає на поведінку дітей, вона позначається жорстокістю, особливо в неблагополучних сім'ях. Щоб уникнути девіантної поведінки, необхідно цікавитися причинами, що провокують її, надавати дитині можливість здійснювати вибір, стати авторитетною людиною, якій довірятимуть. Якщо дитина відчуватиме безкарність за свої неадекватні вчинки, то продовжуватиме поводити себе негативно. Причиною деструктивної поведінки може бути вплив «друзів». Залучивши дитину до нових цінностей, заохочуючи до занять спортом, можна позбавити її «негативної компанії». Важливо, щоб дитина почувала себе комфортно з однолітками й учителями, позбулася комплексу неповноцінності.

Для становлення дитини важливими є також внутрішні чинники (її переконання, погляди, почуття), інтелектуальні (здатність діяти осмислено), професійні (потреба у зростанні).

З метою розв'язання проблемного питання виховна робота у вузі передбачає такі напрями: розумове, трудове, естетичне, громадянське, моральне, екологічне, статеве, правове, фізичне. Необхідно розвивати нові форми роботи на основі використання ІКТ; заохочувати до участі в громадянських акціях допомоги сиротам, підвищувати рівень підготовки фахівців педагогічних спеціальностей, створювати умови для духовного зростання молоді, оскільки пам'ятним є вислів А. Чехова про те, що в людині все має бути прекрасним: і обличчя, і одяг, і душа, і думки.

Висновок. Перспективи подальших досліджень. Ми наголошуємо на тому, що будь-яка навчальна дисципліна гуманітарного циклу у ВНЗ має виконувати не лише роль на профільному рівні, здійснювати важливий внесок у процес формування у студентів духовно-моральних цінностей. Водночас мають бути задіяні педагогічні технології, які акцентують увагу на створенні духовно-морального поля взаємодії викладачів і студентів з урахуванням пізнавальних, загальнокультурних, естетичних інтересів, духовних (інтелектуальних, моральних, естетичних) потреб, діалогічних і полілогічних форм взаємодії. Необхідність посилення уваги до формування духовно-моральних цінностей студентів пов'язана, перш за все, з тим, що сучасне суспільство потребує такого фахівця, який свою професійну діяльність органічно пов'язує з духовністю, що проявляється в любові не тільки до своєї праці, але й у любові до людини, до природи, з толерантністю до думок інших людей, з готовністю до суб'єкт – суб'єктної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 ВР № 789-ХІІ (редакція від 20.11.2014) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 - 20.09.2017. – 20.09.2017.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (редакція від 30.09.2016) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> – 20.09.2017.
3. Бех І. Д. Виховання особистості [Текст] / І. Д. Бех. – У 2-х кн. Кн. 2-га: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – К. : Либідь, 2003. – 342 с.

4. Бех І. Д. Життя особистості у вимірі духовності // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: [зб. наук. праць / Бех І.Д. та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д. Г., 2009. – Кн. І. – Вип. 13. – С. 3–16.
5. Богуш А. М. Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі : [моногр.] / А. М. Богуш. – К. : Слово, 2008. – 272 с
6. Бондарев П. Путь к национальному возрождению [Текст] / П. Бондарев // Народное образование, 1996. – №10. – С. 62–65.
7. Вікова психологія: навчальний посібник / За ред. Г. С. Костюка. - Київ : Радянська школа, 1976. - 269 с.
8. Власенко О.М. Проблема формування морально-патріотичних цінностей студентів в умовах освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу // Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2015. – №. 85. – Спецвипуск. – С. 14-17.
9. Максакова В. И. Педагогическая антропология / В. И. Максакова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.
10. Маркович А. Ж. Социальная экология : монография [Текст] / А. Ж. Маркович. – М. : Изд-во РУДН, 1991. – 436 с.
11. Нікогосян Л. В., Асєєва Ю. О. Аксіологічний підхід у системі професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі // Наука і освіта. – 2017. – №4. – 33-38. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-4-6>
12. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку [Текст] / В. О. Огнев'юк. – К. : Знання України, 2003. – 450 с.
13. Роганова М. Виховання духовно-моральних цінностей у студентів вищих навчальних закладів як педагогічна проблема. ВІСНИК ЛЬВІВ. УН-ТУ. Сер. пед. 2006. - Вип. 21. - Ч. 1. - С. 98 – 103.
14. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручн. [Текст] / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
15. Сковорода Г. Твори в 2 т. : Т. 2. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. - С. 364.
16. Сухомлинський В. О. Громадянське начало – основна ланка морального виховання [Текст] / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори в 5-ти т. – Т. 4: Павлівська середня школа. Розмова з молодим директором. – К. : Рад. шк., 1977. – 640 с. – С. 145–154.

ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Светлана Паламарь, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник,
заместитель директора по научной работе, доцент кафедры педагогики и психологии
Педагогического института, Киевский университет имени Бориса Гринченко,
б-р. Игоря Шамо, 18/2, 02154, г. Киев, Украина.
s.palamar@kubg.edu.ua

Особого внимания требуют не только компетентности, но и готовность быть социально зрелой личностью. Стоит отметить, что наряду с общечеловеческими ценностями мы можем наблюдать и псевдоценности, образующиеся в краткий промежуток времени, что значительно ухудшает поведение молодежи. Автор излагает основные проблемы современной молодежи и

раскрывает пути формирования духовно-нравственных ценностей студентов в учебной среде высшего педагогического учебного заведения. В статье раскрыта проблема формирования духовно-нравственных ценностей студентов в условиях образовательной среды.

Ключевые слова: *духовно-нравственные ценности; духовность; процесс формирования духовно-нравственных ценностей; образовательная среда; ценность.*

THE PROBLEM OF FORMING THE SPIRITUAL-MORAL VALUES OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Svetlana Palamar, candidate of pedagogical sciences, Senior Researcher, Deputy Director for Scientific Work, Docent of the Department of Pedagogy and Psychology of the Pedagogical Institute, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 Igor Shamo b-r., 02154 Kyiv, Ukraine, s.palamar@kubg.edu.ua

Particular attention requires not only competence but also the willingness to become a socially mature person. It should be noted that along with universal values, we can observe pseudo-values, which are formed in a short period of time, which considerably worsen the behavior of young people. The author highlights the main problems of contemporary youth and reveals the ways of forming spiritual and moral values of students in the educational environment of a higher pedagogical educational institution. The article focuses on the problem of the formation of spiritual and moral values of students in the educational environment.

Keywords: *value; spirituality; spiritual and moral values; process of formation of spiritual and moral values; educational environment.*

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Konventsiiia pro prava dytyny (2014) vid 20.11.1989 VR № 789-XII (redaktsiia vid 20.11.2014) [Convention on the Rights of the Child] [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 - 20.09.2017. – 20.09.2017. (ukr).
2. Konstytutsiia Ukrainy (2016) vid 28.06.1996 № 254k/96-VR (redaktsiia vid 30.09.2016) [The Constitution of Ukraine] [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> – 20.09.2017. (ukr).
3. Bekh I. D. (2003) Vykhovannia osobystosti [Education of the person] / I. D. Bekh. – U 2-kh kn. Kn. 2-ha: Osobystisno oriientovanyi pidkhid: naukovopraktychni zasady. – K. : Lybid.– 342. (ukr).

4. Bekh I. D. (2009) Zhyttia osobystosti u vymiri dukhovnosti [The life of personality in the dimension of spirituality] // Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: [zb. nauk. prats / Bekh I.D. ta in.]. – Kamianets-Podilskyi: Vydavets Zvoleiko D. H. – Kn. I. – Vyp. 13. – 3–16. (ukr).
5. Bohush A. M. (2008) Pedagogichni vymiry Vasylia Sukhomlynskoho v suchasnomu osvithnomu prostori : [monohr.] [Pedagogical dimensions of Vasyl Sukhomlynsky in the modern educational space: [monogr.]]/ A. M. Bohush. – K. : Slovo/ – 272. (ukr).
6. Bondarev P. (1996) Put' k nacional'nomu vrozozhdeniju [The Way to National Renaissance] / P. Bondarev // Narodnoe obrazovanie. – № 10. – S. 62–65. (rus).
7. Vikova psykholohiia (1976) [Age Psychology]: navchalnyi posibnyk / Za red. H. S. Kostiuka. - Kyiv : Radianska shkola. – 269. (ukr).
8. Vlasenko O.M. (2015) Problema formuvannia moralno-patriotychnykh tsinnosti studentiv v umovakh osvithno-vykhovnoho seredovyscha vyshchoho navchalnoho zakladu [The problem of formation of students' moral and patriotic values in the conditions of educational and educational environment of a higher educational institution] // Problemy osvity: Nauk-metod. zb. / Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity MON Ukrainy. – Kyiv. – №. 85. – Spetsvypusk. – 14-17. (ukr).
9. Maksakova V. I. (2001) Pedagogicheskaja antropologija [Pedagogical Anthropology] / V. I. Maksakova. – M. : Akademiya. – 208. (rus).
10. Markovich A. Zh. (1991) Social'naja ekologija : monografija [Social ecology: monograph] / A. Zh. Markovich. – M. : Izd-vo RUDN.– 436. (rus).
11. Nikohosian L. V., Asieieva Iu. O. Aksiolohichni pidkhid u systemi profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv medychnoi haluzi [Axiological approach in the system of vocational and pedagogical training of future specialists in the medical industry] / Nauka i osvita, (4), 33-38. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-4-6> (ukr).
12. Ohnev'iuk V. O. (2003) Osvita v systemi tsinnosti staloho liudskoho rozvytku [Education in the System of Values of Sustainable Human Development] / V. O. Ohnev'iuk.K. : Znannia Ukrainy, 450 (ukr).
13. Rohanova M. (2006) Vykhovannia dukhovno-moralnykh tsinnosti u studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv yak pedagogichna problema [Education of spiritual and moral values in students of higher educational institutions as a pedagogical problem]. VISNYK LVIV. UN-TU. Ser. ped. - Vyp. 21. - Ch. 1. - S. 98 – 103. (ukr).
14. Savchenko O. Ya. (2012) Dydaktyka pochatkovoï osvity : pidruchn. [Didactics of elementary education: handbook] / O. Ya. Savchenko. – K. : Hramota. – 504. (ukr).
15. Skovoroda H. (1961) Tvory v 2 t. [Works in 2 t.] : T. 2. – K. : Vyd-vo AN URSR. – 364. (ukr).
16. Sukhomlynskyi V. O. (1977) [Hromadianske nachalo – osnovna lanka moralnoho vykhovannia] [Civic beginning - the main link of moral education] / V. O. Sukhomlynskyi // Vybrani tvory v 5-ty t. – T. 4: Pavlyska serednia shkola. Rozмова z molodym dyrektorom. – K. : Rad. shk. – 640. – 145–154. (ukr).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2017
Прийнято до друку 23.11.2017